

8. Про внесення змін до законів України "Про Державний бюджет України на 2010 рік" та "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" [Електронний ресурс]: закон України від 8 липня 2010 р., № 2461-17. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.
9. Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс]: закон України від 8 липня 2010 р., № 2464-VI. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.
10. Налоговый кодекс РФ [Электронный ресурс]: – Режим доступа: <<http://www.kadis.ru/kodeks.phtml?kodeks=14>>.
11. Податковий кодекс Республіки Грузія [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <<http://www.grbc.ge/Rus/nalog.doc>>.
12. Податковий кодекс Республіки Казахстан [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <<http://www.nalog.ru/html/MSMNO/kazakhstan.doc>>.
13. Податковий кодекс Республіки Таджикистан [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <<http://tabiat.narod.ru/LAWDB/ZAKON77.htm>>.
14. Про плату за землю [Електронний ресурс]: закон України від 3 липня 1992 року, N 2535-XII в редакції Закону N 378/96-ВР від 19.09.1996 р. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua>>.

УДК 342.97: 06.011 (477)

ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВНИЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ДЕРЖАВАХ, ЯКІ ВХОДИЛИ ДО СКЛАДУ СРСР

Віхляєв М.Ю., викладач

Запорізький національний університет

У цій статті здійснюється аналіз досвіду адміністративно-правового регулювання порядку створення та діяльності професійних правничих громадських організацій у державах, які входили до складу СРСР, за допомогою розгляду законів цих держав у відповідній сфері суспільних відносин та результатів функціонування їхніх професійних правничих громадських організацій.

Ключові слова: професійні правничі громадські організації, процедура створення, контроль, припинення.

Вихляев М.Ю. ОПЫТ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПОРЯДКА СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЮРИДИЧЕСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ГОСУДАРСТВАХ, ВХОДИВШИХ В СОСТАВ СССР / Запорожский национальный университет, Украина

В данной статье осуществляется анализ опыта административно-правового регулирования порядка создания и деятельности профессиональных юридических общественных организаций в государствах, входивших в состав СССР, при помощи рассмотрения законов этих государств в соответствующей сфере общественных отношений и результатов функционирования их профессиональных юридических общественных организаций.

Ключевые слова: профессиональные юридические общественные организации, процедура создания, контроль, прекращение.

Vikhliaiev M.Y. EXPERIENCE OF ADMINISTRATIVE LEGAL REGULATION OF THE PROCEDURE OF THE ESTABLISHMENT AND OF ACTIVITIES OF PROFESSIONAL LAW PUBLIC ORGANIZATIONS IN STATES, THAT WERE PART OF THE USSR / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In this article author investigates experience of administrative legal regulation of the procedure of the establishment and of activities of professional law public organizations in states, that were part of the USSR, with the consideration of laws of these states in the relevant field of public relations and of the results of the operation of their professional law public organizations.

Key words: establishment procedure, interaction, control, suspension.

Одним із напрямків формування досконалого законодавства слід вважати запозичення досвіду зарубіжних країн, у законодавстві яких визначено засади здійснення відповідного, хоча, можливо яке зовні дещо відрізняється від вітчизняного аналогу, однак саме такого за своєю суттю, адміністративно-правового регулювання порядку створення та діяльності професійних правничих громадських організацій (далі – ППГО). Однак сліпе, тотальне запозичення зарубіжного досвіду дає недостатній ефект, створює часом законодавчі суперечності, призводить до виникнення прогалин у регулюванні того чи іншого виду відносин, істотно знижує рівень ефективності правового регулювання в цілому й адміністративно-правового зокрема. Враховуючи це застереження, важливим та необхідним, поряд із запозиченням зарубіжного досвіду, є врахування національних особливостей та тенденцій у сфері нормотворення і державного управління. Ця думка неодноразово висловлювалася вітчизняними вченими-адміністративістами (наприклад, В.Б. Авер'яновим, В.К. Колпаковим, Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменко, Д.М. Лук'янець, К.М. Рудой, О.А. Банчуком, І.Б. Коліушом та іншими). Проте при цьому постає важливе питання вибору держав, досвід яких необхідно запозичувати в першу чергу, а також питання щодо критеріїв вибору цих держав. Зважаючи на необхідність врахування особливостей вітчизняної правової системи та державного управління, доцільним виглядає зосередження на досвіді держав, у яких діють подібні системи ППГО та майже аналогічним є рівень розвитку цих організацій, пріоритети у використанні методів, форм та функцій державного управління, схожа система державних органів, які здійснюють державне регулювання діяльності об'єднань громадян. У зв'язку із цим, найбільш виправданим виглядає запозичення досвіду держав, які раніше, як і Україна, входили до складу СРСР, а саме: Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Вірменії, Латвійської Республіки, Естонської Республіки, Литовської Республіки. Отже, варто розглянути досвід держав, які, як і Україна, отримали в спадок від СРСР механізм державного регулювання діяльності об'єднань громадян та одночасно розпочали реформування системи державних органів, які здійснюють вказане регулювання, в умовах розбудови демократичних правових держав.

У вітчизняній правовій науці, у тому числі в адміністративно-правовій, у різні історичні періоди вчені: А.А. Алієва, Д.А. Алімов, О.М. Ващук, Н.П. Гаєва, М.І. Данченко, А.А. Дарков, Є.Є. Додіна, Л.О. Ємець, В.В. Кравченко, О.П. Кушніренко, І.М. Рожко, Т.М. Слінько, С.А. Солдатов, С.С. Студенікіна, А.П. Ткачук, І.Б. Усенко, С.С. Юрьєв, Ц.А. Ямпольська, – приділяли увагу лише загальним питанням правового регулювання створення громадських організацій при відсутності акценту на вивченні зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання порядку створення та діяльності ППГО.

Метою цієї статті є необхідність здійснення аналізу досвіду адміністративно-правового регулювання порядку створення та діяльності професійних правничих громадських організацій у державах, які входили до складу СРСР, за допомоги розгляду законів цих держав у відповідній сфері суспільних відносин та результатів функціонування їхніх професійних правничих громадських організацій, а також необхідність виокремлення пріоритетних шляхів запозичення розглянутого досвіду.

У Російській Федерації відсутні спеціальні нормативні акти, які б врегульовували порядок створення та діяльності безпосередньо ППГО. Нормативно-правове регулювання вказаної сфери суспільних відносин здійснюється за допомогою так званих законів загального характеру, які розповсюджуються і на інші види громадських організацій: Федеративного Закону від 19 травня 1995 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання», Федеративного Закону від 12 січня 1996 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про некомерційні організації», окрім того аспекти діяльності громадських організацій, які об'єднують представників окремих професій правничого фаху, регулюються спеціальними законами (наприклад, Федеративним Законом від 31 травня 2002 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про адвокатську діяльність та адвокатуру в Російській Федерації»), зорієнтованими лише на окремі різновиди ППГО.

Так, на відміну від діючого законодавства України, у Російській Федерації згідно зі ст.18 Федеративного Закону від 19 травня 1995 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання» до складу засновників ППГО можуть входити, окрім фізичних осіб, й юридичні особи, проте лише інші громадські об'єднання. Окрім того, у російському

законодавстві передбачається лише єдиний спосіб легалізації вказаних організацій, а саме шляхом державної реєстрації, яка здійснюється Міністерством юстиції Російської Федерації та його територіальними управліннями. Виконавчі комітети місцевих рад Російської Федерації не наділені повноваженнями, пов'язаними з державною реєстрацією ППГО. Специфічним є те, що російське законодавство, на відміну від вітчизняного, передбачає більш тривалий термін державної реєстрації ППГО, при цьому для всіх видів ППГО, хоча перелік документів, які подаються для державної реєстрації в Російській Федерації, є подібним до переліку, зафіксованому в українському законодавстві. У російському законодавстві, як й у вітчизняному, передбачено розподіл ППГО за територіальною ознакою на загальноросійські, міжрегіональні, регіональні, місцеві та можливість подальшого функціонування їх лише в межах території відповідно до статусу організацій (ст.14 Федеративного Закону від 19 травня 1995 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання»)[1].

Суттєвою відмінністю законодавства Російської Федерації від українського є закріплення обов'язкового членства нотаріусів та адвокатів у нотаріальних та адвокатських палатах суб'єктів Російської Федерації, які, у свою чергу, обов'язково є членами загальноросійських некомерційних організацій: Федеральної палати адвокатів Російської Федерації та Федеральної палати нотаріусів Російської Федерації – органів нотаріального та адвокатського самоврядування Російської Федерації, що створюється з метою представництва й захисту інтересів нотаріусів та адвокатів в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, координації діяльності нотаріальних та адвокатських палат [2, 3]. Слід звернути увагу на те, що ці федеральні палати є за своїм правовим статусом некомерційними організаціями, які, відповідно до ст.2 Федеративного Закону від 12 січня 1996 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про некомерційні організації», визначаються як «організації, основною метою діяльності яких не є отримання прибутку та які не розподіляють отриманий прибуток між своїми учасниками» [4]. Проте законодавство Російської Федерації не визначає, до якої форми некомерційних організацій належать вказані федеральні палати. Аналіз ознак некомерційних організацій, передбачених законодавством, дозволяє зазначити, що ознаки федеральних палат збігаються з більшістю ознак громадських організацій, проте для останніх, відповідно до російського законодавства, є характерним лише добровільне членство. Федеральна нотаріальна палата Російської Федерації та Федеральна палата адвокатів Російської Федерації наділені великим обсягом повноважень й мають різноманітні функції, притаманні українським ППГО нотаріусів та адвокатів. Відповідно до ст.39 Федеративного Закону від 31 травня 2002 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про адвокатську діяльність та адвокатуру в Російській Федерації», громадські об'єднання адвокатів не мають права здійснювати передбачені законом функції адвокатських палат суб'єктів Російської Федерації або Федеральної палати адвокатів або їх органів (наприклад, захищати адвокатські права, сприяти підвищенню професійного рівня адвокатів тощо) [3], що варто визнати недоліком російського законодавства, яке істотно обмежує права професійних громадських організацій адвокатів, й якого обов'язково необхідно уникнути при розробці нового вітчизняного законодавства з питань адвокатури.

При розгляді взаємодії ППГО з органами державної влади та місцевого самоврядування в Російській Федерації, слід зазначити, що з кожним роком істотно зростає роль російських ППГО при значному домінуванні Загальноросійської громадської організації «Асоціація юристів Росії», яка створила дієві осередки більше ніж у 50-ти суб'єктах Російської Федерації. Асоціація юристів Росії має велику підтримку з боку уряду Російської Федерації та Президента Російської Федерації, який раніше займав у ній посаду Голови Піклувальної Ради [5]. Відповідно до Указу Президента Російської Федерації від 26 травня 2009 р. «Про заходи щодо вдосконалення вищої юридичної освіти в Російській Федерації», на вказану організацію були покладені обов'язки щодо розробки та втілення на практиці механізму громадської акредитації державних та недержавних закладів вищої професійної освіти, які здійснюють підготовку юридичних кадрів [6]. Відповідно до ст.5 Федеративного Закону від 17 липня 2009 року «Про антикорупційну експертизу нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів», громадські організації Російської Федерації, у тому числі і професійні правничі, мають право здійснювати за власний рахунок незалежну антикорупційну експертизу нормативно-правових актів (проектів нормативно-правових актів), висновки якої підлягають обов'язковому розгляду органом, організацією чи посадовою особою, до якої він направлений [7]. Достатньо широкі права ППГО Російської Федерації у сфері здійснення громадського контролю, які

гарантуються російським законодавством, свідчать на користь обґрунтування тези про доцільність розширення обсягу подібних прав і вітчизняних ППГО з метою збільшення рівня їхнього громадського контролюючого впливу в суспільстві.

Досить прогресивними є положення російського законодавства щодо питань, пов'язаних із забезпеченням формування матеріальної бази ППГО, яке відповідно до ст.31 Федеративного Закону від 19 травня 1995 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання» формується за рахунок значного переліку джерел фінансування: вступних та членських внесків, якщо їх сплата передбачена статутами організацій, добровільних внесків і пожертв, надходжень від проведених відповідно до статутів організацій лекцій, виставок, лотерей, аукціонів, спортивних та інших заходів, доходів від підприємницької діяльності організації, цивільно-правових правочинів, зовнішньоекономічної діяльності, інших, не заборонених законом, надходжень [1].

Контроль за діяльністю ППГО Російської Федерації здійснюють органи державної реєстрації, а також федеральні органи державного фінансового контролю (ст.38 Федеративного Закону від 19 травня 1995 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання»). Відповідно до ст.ст.25-26 Федеративного Закону від 19 травня 1995 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання» ліквідація ППГО в Російській Федерації здійснюється за рішенням з'їзду (конференції), або загальних зборів відповідно до статуту даної організації, або за рішенням суду у випадках, передбачених законодавством [1].

У свою чергу, діяльність професійних правничих громадських об'єднань у Республіці Білорусь регулюється Законом Республіки Білорусь від 4 жовтня 1994 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання», Законом Республіки Білорусь від 15 червня 1993 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про адвокатуру», Законом Республіки Білорусь від 18 липня 2004 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про нотаріат та нотаріальну діяльність», Декретом Президента Республіки Білорусь від 26 січня 1999 р. № 2 (з наступними змінами та доповненнями) «Про деякі заходи щодо впорядкування діяльності політичних партій, професійних спілок, інших громадських об'єднань», Постановою Кабінету Міністрів Республіки Білорусь від 3 лютого 1995 р. № 76 «Питання політичних партій та інших громадських об'єднань у Республіці Білорусь» тощо. У білоруському законодавстві, на відміну від вітчизняного, закріплене лише поняття «громадське об'єднання» при відсутності законодавчого закріплення поняття його різновиду – «громадської організації». Для ППГО Республіки Білорусь характерним, на відміну від вітчизняних, є обов'язкове фіксоване членство осіб, а також чітко встановлений термін, протягом якого засновники організації мають подати документи для державної реєстрації після проведення установчих зборів (конференції) об'єднання. Легалізація професійних правничих громадських об'єднань відбувається лише шляхом обов'язкової державної реєстрації, яку здійснює Міністерство юстиції Республіки Білорусь та управління юстиції обласного, Мінського міського виконавчого комітету, які безпосередньо на підставі прийнятого рішення самостійно вносять запис до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та індивідуальних підприємців (ст.8 Закону Республіки Білорусь від 4 жовтня 1994 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання») [8]. Подібний спосіб легалізації істотно спрощує процедуру створення ППГО, зменшує розміри витрат засновників організацій та обсяг часу, необхідний для проходження вказаної процедури, що обґрунтовує доцільність обов'язковості запозичення вказаного досвіду законодавства Республіки Білорусь при вдосконаленні процедур легалізації вітчизняних ППГО саме в цій частині.

Як і в Російській Федерації, нотаріуси та адвокати Республіки Білорусь обов'язково мають бути членами Білоруської нотаріальної палати та колегій адвокатів, які, у свою чергу, об'єднуються в Білоруську республіканську колегію адвокатів, які є професійними об'єднаннями, уповноваженими здійснювати адвокатське та нотаріальне самоврядування. Білоруська нотаріальна палата та Білоруська республіканська колегія адвокатів не є громадськими об'єднаннями, оскільки на їхню діяльність не поширюється дія Закону Республіки Білорусь від 4 жовтня 1994 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання» [9, 10], проте діяльність цих об'єднань подібна до діяльності всеукраїнських професійних громадських організацій адвокатів та нотаріусів.

Закон Республіки Білорусь від 15 червня 1993 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про адвокатуру» в ст.15 закріплює право адвокатів об'єднуватися в республіканські та міжнародні союзи й асоціації, проте одночасно в ст.7 забороняє адвокату перебувати на службі в громадській організації. У білоруському законодавстві відсутнє легальне визначення поняття «служба в громадській організації», проте узагальнений аналіз положень білоруського законодавства дозволяє стверджувати, що під цією службою необхідно розуміти оплачувану роботу за трудовим договором у виконавчому органі організації [10].

Відповідно до ст.24 Закону Республіки Білорусь від 4 жовтня 1994 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання» контроль за діяльністю білоруських ППГО здійснюють органи реєстрації (управління юстиції), а також виконавчі та розпорядчі органи в межах своєї компетенції, передбаченої діючим законодавством Республіки Білорусь. Слід зазначити, що професійні правничі громадські об'єднання Республіки Білорусь зобов'язані щорічно подавати оновлену інформацію про склад виборних керівних органів разом із контактною інформацією до органів реєстрації, а також повідомляти їх про проведення загальних зборів організації [8], що дає підстави вести мову про достатньо високий рівень державного контролюючого впливу стосовно професійних правничих громадських об'єднань Республіки Білорусь, про відсутність належного громадського контролю за їх діяльністю, а також про відсутність достатніх можливостей у цих організацій здійснювати певну громадську контрольну діяльність під час їхньої взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування [11].

Адміністративно-правове регулювання порядку створення професійних правничих громадських Республіки Казахстан та Республіки Вірменії, їх взаємодії з органами державної влади та порядку припинення їх діяльності є досить подібним до вищезгаданого досвіду адміністративно-правового регулювання Російської Федерації та Республіки Білорусь, через що вбачається за необхідне звернути увагу лише на його особливості. Відповідно до ст.6 Закону Республіки Вірменія від 4 грудня 2001 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські організації», засновники ППГО є членами цієї організації [12]. На відміну від вірменського законодавства, норми вітчизняних нормативно-правових актів залишають відкритим дискусійне питання стосовно членства правників у ППГО, яку вони заснували. Також варто зазначити, що при розробці перспективного законодавства з питань діяльності ППГО в Україні доцільно запозичити досвід Республіки Вірменія в частині відсутності законодавчого закріплення розподілу професійних громадських організацій за територіальним статусом щодо обов'язковості передбачення в статутах організацій порядку оскарження рішень органів організацій, порядку здійснення внутрішнього контролю в організації різноманітними суб'єктами, а також стосовно законодавчого окреслення обов'язку організацій надання на затвердження зборів організацій звітів про їх діяльність та про використання їх майна, забезпечувати загальнодоступність цих звітів [12]. При дослідженні досвіду адміністративно-правового регулювання порядку створення професійних правничих громадських Республіки Казахстан варто звернути увагу на те, що казахське законодавство, на відміну від вітчизняного, чітко передбачає мінімальну кількість правників, які можуть заснувати відповідну організацію (не менше 10 осіб), встановлює абсолютно визначений двомісячний термін з моменту прийняття рішення про створення організації, протягом якого засновники організації мають подати відповідні документи для державної реєстрації (ст.ст.10, 13 Закону Республіки Казахстан від 31 травня 1996 р. (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання»). Слід звернути увагу на те, що відповідно до ст.14 вказаного Закону філії та представництва, у тому числі й осередки казахських ППГО, підлягають обов'язковій реєстрації, щоправда, за спрощеною процедурою, яка має назву «облікова реєстрація». Вона здійснюється територіальними органами Міністерства юстиції Республіки Казахстан [13]. Подібний досвід обов'язкової та одночасно спрощеної реєстрації осередків може бути запозичений при розробці вітчизняного перспективного законодавства з урахуванням необхідності обов'язкового державного обліку осередків всеукраїнських ППГО. Відповідно до ст.23 Закону Республіки Казахстан від 31 травня 1996 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про громадські об'єднання» із заявою про призупинення або про ліквідацію ППГО можуть звернутися до суду органи прокуратури, органи внутрішніх справ, а також громадяни [13]. Вітчизняне законодавство не передбачає подібного права громад України, а його можливе закріплення може негативно вплинути на діяльність ППГО України, оскільки, враховуючи

розповсюдженість конфліктів між керівництвом вітчизняних ППГО, не варто залишати поза увагою можливість виникнення випадків зловживання цим правом. Діюче законодавство передбачає право громадян України у випадку наявності в них інформації про протиправність діяльності ППГО звернутися до органів прокуратури або до територіальних управлінь Міністерства юстиції України, які й можуть здійснити перевірку відповідної інформації та внести подання до суду про призупинення діяльності або про примусовий розпуск організацій.

Законодавство Республіки Казахстан та Республіки Вірменія, подібно до законодавства Російської Федерації та Республіки Білорусь, закріплюють обов'язкове членство нотаріусів у загальнодержавних самоврядних організаціях нотаріусів: у Республіці Вірменія – у Нотаріальній Палаті Республіки Вірменія, яка є професійною некомерційною організацією нотаріусів, у Республіці Казахстан – у Республіканській нотаріальній палаті, яка є також професійною некомерційною організацією, що створена для вираження та захисту законних прав та інтересів нотаріусів, які займаються приватною практикою, а також для здійснення контролю за дотриманням законодавства про нотаріат при здійсненні нотаріальних дій [14, 15]. Законодавчо закріплений перелік повноважень цих утворень свідчить про подібність їх діяльності до вітчизняних всеукраїнських ППГО нотаріусів. Подібні утворення з обов'язковим членством також характерні і для адвокатури Республіки Вірменія. Так, відповідно до ст.29 Закону Республіки Вірменія від 14 грудня 2004 року «Про адвокатури» всі адвокати республіки є членами Палати адвокатів Республіки Вірменія, яка має статус некомерційної професійної самоврядної юридичної особи. Вказаний Закон, подібно до законодавства Російської Федерації, у ст.16 містить недосконалі норми, які обмежують права професійних громадських організацій адвокатів Республіки Вірменія, яким забороняється здійснювати більшість повноважень Палати адвокатів Республіки Вірменія (наприклад, захист прав адвокатів у відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, забезпечення здійснення ефективної безоплатної юридичної допомоги, здійснення контролю за адвокатами щодо дотримання ними етичних правил поведінки тощо) [16].

Переходячи до розгляду досвіду адміністративно-правового регулювання порядку створення та діяльності ППГО країн Балтії, слід зазначити, що вказане регулювання в Литовській Республіці є досить подібним до вітчизняного аналогу. Проте варто звернути увагу і на те, що ст.5 Закону Литовської Республіки від 11 червня 1998 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про неурядові організації» передбачає досить цікаві положення про те, що осередки ППГО також обов'язково мають статус юридичної особи [17]. В Україні осередки всеукраїнських ППГО можуть набути статусу юридичної особи за рішенням керівних органів цих організацій шляхом державної реєстрації нової громадської організації відповідного рівня, що є чинником численної кількості незручностей, які виникають на практиці. Ст.17 вказаного Закону встановлює чіткий одномісячний термін, протягом якого засновники організацій з моменту прийняття рішення мають подати документи для державної реєстрації організації. У Латвійській Республіці правники мають право об'єднуватися в професійні громадські об'єднання, які мають назву «асоціації». Їхня діяльність регулюється Законом Литовської Республіки від 14 листопада 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про асоціації та фонди». Особливої уваги заслуговують положення вказаного Закону стосовно можливості відстрочки державної реєстрації ППГО в разі невідповідності поданого статуту для реєстрації нормам литовського законодавства або в разі неподання окремих документів [18]. Подібний порядок вирішення вказаних ситуацій, які виникають при державній реєстрації майже кожної подібної вітчизняної організації, обов'язково має бути запозичений у діяльність вітчизняних державних органів, які здійснюють державну реєстрацію ППГО, шляхом відповідного законодавчого закріплення. У Литовській Республіці відомості про всі професійні правничі громадські організації, як і в Україні, заносяться до Єдиного реєстру асоціацій та фондів, інформацію з якого може отримати будь-яка особа, проте в спеціальному порядку та лише на підставі письмового запиту [18]. Подібно до законодавства Республіки Вірменія, Закон Литовської Республіки від 14 листопада 2003 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про асоціації та фонди» передбачає, що засновники організацій з моменту їх державної реєстрації стають членами цих новостворених організацій, при цьому мінімальна законодавчо визначена кількість засновників становить 2 особи [18]. Досить цікавою виглядає норма литовського законодавства, яка встановлює обов'язок ППГО вести реєстр членів, у якому має міститись наступна інформація: прізвище, ім'я члена, його ідентифікаційний номер, домашня адреса (найменування та юридична адреса для юридичних осіб), яка може бути доступною

лише для членів організацій, а також контролюючих та правоохоронних органів. Також литовське законодавство є досить прогресивним у частині врегулювання питань припинення діяльності ППГО, оскільки передбачає значно більший перелік підстав припинення цих організацій, на відміну від вітчизняного, а саме: внаслідок банкрутства, за рішенням зборів членів організацій, у зв'язку із зменшенням числа членів організацій до кількості, меншої за встановлену законом норму, у зв'язку із закінченням строку, на який були створені організації, а також за рішенням суду [18]. Подібні підстави припинення ППГО закріплені і в Законі Естонської Республіки від 06 червня 1996 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про неурядові організації», проте у ньому додатково ще досить детально врегулюється процедура банкрутства вказаних організацій [19]. Естонські ППГО характеризуються високим рівнем розвитку внутрішнього громадського контролю, оскільки естонське законодавство закріплює за членами цих організацій право здійснювати контроль за всіма органами відповідних організацій, закріплює обов'язок керівних органів організацій подавати щорічно звіти про діяльність та фінансові звіти на затвердження загальних зборів організацій, які також мають право вимагати здійснення аудиторської перевірки та відповідного аудиторського висновку (ст.ст.12, 34, 36 Законі Естонської Республіки від 06 червня 1996 року (з наступними змінами та доповненнями) «Про неурядові організації») [19].

Прогресивність положень законодавчих актів та державного регулювання діяльності ППГО прибалтійських держав, порівняно з іншими розглянутими вище державами, є наслідком діяльності парламентаріїв країн Балтії, спрямованої на приведення національного законодавства з цих питань у відповідність до європейських стандартів перед вступом цих держав до Європейського Союзу.

Підсумовуючи, варто зазначити, що при розробці перспективного законодавства України з питань діяльності ППГО не варто концентруватися лише на досвіді окремої держави, варто навпаки запозичувати досвід усіх без винятку розглянутих держав, оскільки кожна з них має певні переваги та надбання в цій сфері адміністративно-правового регулювання. З метою вдосконалення адміністративно-правового регулювання порядку створення ППГО доцільно запозичити досвід, перш за все, Республіки Білорусь, Російської Федерації, Республіки Вірменія та Республіки Казахстан, які вже, на відміну від України, вдало вдосконалили та спростили так звану «радянську» модель державної реєстрації об'єднань громадян. З питань, пов'язаних із підвищенням рівня громадського контролю за діяльністю ППГО, доцільно запозичити прогресивні законодавчі напрацювання в цій сфері держав Балтії; при розробці загальнодержавних програм, спрямованих на активізацію взаємодії ППГО з органами державної влади, варто орієнтуватися, у першу чергу, на досвід Російської Федерації, а при реформуванні діючого законодавства з питань припинення діяльності ППГО та державного контролю за їх діяльністю – на прогресивне законодавство держав Балтії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Об общественных организациях: Федеративный Закон Российской Федерации от 19 мая 1995 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.consultant.ru/popular/obob/76_2.html.
2. Основы законодательства Российской Федерации о нотариате: Федеративный Закон Российской Федерации от 11 февраля 1993 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nalog-consultant.ru/doc49258.html>.
3. Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации: Федеративный Закон Российской Федерации от 31 мая 2002 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.advocate-realty.ru/law>.
4. О некоммерческих организациях: Федеративный Закон Российской Федерации от 12 января 1996 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.fparf.ru/laws/federal_zakonodat/nekommerc.htm.
5. Общероссийская общественная организация «Ассоциация юристов России». – Об Ассоциации / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alf.ru/content/about>.
6. О мерах по совершенствованию высшего юридического образования в Российской Федерации: Указ Президента Российской Федерации от 26 мая 2009 года / [Электронный ресурс].

- ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alrf.ru/proekti/kachestvo-iuridicheskogo-obrazovaniya/kachestvo-iuridicheskogo-obrazovaniya>.
7. Об антикоррупционной экспертизе нормативно-правовых актов и проектов нормативно-правовых актов: Федеративный Закон Российской Федерации от 17 июля 2009 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alrf.ru/proekti/obschestvennaya-ekspertiza/obschestvennaya-ekspertiza>.
  8. Об общественных объединениях: Закон Республики Беларусь от 4 октября 1994 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.by/webnpa/text.asp?RN=V19403254>.
  9. О нотариате и нотариальной деятельности: Закон Республики Беларусь от 18 июля 2004 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.levonevski.net/pravo/razdelb/text1496/index.html>.
  10. Об адвокатуре: Закон Республики Беларусь от 15 июня 1993 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rka.by/urist_osnova/zakon.doc.
  11. Віхляєв М.Ю. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності професійних правничих громадських організацій в Республіці Білорусь / М.Ю. Віхляєв // Сучасний стан і перспективи розвитку держави і праві в Україні очима студентів: Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції / [за заг. ред. А.В. Грабильнікова та Д.О. Трескіна]. – Дніпропетровськ: видавництво «Літограф», 2010 – С. 16-17.
  12. Об общественных объединениях: Закон Республики Армения от 4 декабря 2001 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1295&lang=rus>.
  13. Об общественных объединениях: Закон Республики Казахстан от 31 мая 1996 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eccis.org/main.aspx?uid=9284>.
  14. О нотариате: Закон Республики Армения от 27 декабря 2001 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1297&lang=rus#4>.
  15. О нотариате: Закон Республики Казахстан от 14 июля 1997 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=00048&ogl=all>.
  16. О адвокатуре: Закон Республики Армения от 14 декабря 2004 года / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=2255&lang=rus>.
  17. Dēl visuomeniniu organizacijų: Teisę Lietuva Respublika nuo 11 birželis 1998 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=59154&Condition2>.
  18. Dēl asociācijas ir fondai: Teisę Lietuva Respublika nuo 14 lapkritis 2003 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.likumi.lv/doc.php%3Fid%3D81050&prev>.
  19. Mittetulundusühingute seadus: Seadus Eesti Vabariigi pärit 6 juuni 1996 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13235618>.